СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 264. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 12. листопада, 1928. VOL. XXXVI. No. 264. Jersey City, N. J., Monday, November 12, 1928. THREE CENTS.

ГУВЕР ВІДВІДАЄ ПОЛУДНЕВУ АМЕРИКУ

ХОЧЕ НАВЯЗАТИ ТІСНІШИЙ ЗВЯЗОК І ПРИГЛЯНУТИСЯ ЕКОНОМІЧНИМ ВІДНОСИНАМ.

ПАЛЬО АЛЬТО, Каліфорнія, 9. листопада. — Герберт Гувер рішився, заки обійме уряд президента, відбути подорож по краях Полудневої Америки, щоби в той спосіб затіснити дружбу між Злученими Державами і полудневоамериканськими републиками. Президент Кулидж і инші налягають, щоби Гувер доконче відбув ту подорож. А Гувер, хоч бував у ріжних сторонах світа, то в Полудневій Америці ще не був і сам цікавий обзнайомитися з тамошніми відносинами, головно торговельними.

Новий президент відбуде подорож на американськім дреднавті Мериленд.

СМИТ БУДЕ ГОВОРИТИ НА РАДІО.

НІХТО НЕ ЗНАЄ ЗМІСТУ БЕСІДИ. АЛЕ ДУМАЮТЬ, ЩО ВІН БУДЕ ЗА ТИМ, ЩОБИ ГОРОЖАНИ ДОПОМАГАЛИ ГУВЕРОВИ. БУДЕ ГОВОРИТИ І ПРО ПРИЧИНИ СВОЄЇ ПРОГРАНОЇ.

НЮ ЙОРК, 9. листопада. — Велику сензацію викликала вістка, що говернор Смит буде говорити до американського народа по радіо у вівторок вечером, в годині 8. Промова буде тревати пів години.

Навіть кайблизші приятелі Смита не подають, що саме буде говорити говернор. Догадуються тільки, що він візве націю, щоби стояла твердо при Гувері і допомогла йому в переведенню його програми. Кромі того буде говорити говернор ще і про релігійну нетерпимість, що відограла таку велику ролю в останній кампанії. Буде говорити як людина, котра не буде вже старатись о ніякий публичний уряд, а котрій лежить тільки добро народа на серці.

ГАВТОН ВЕРТАЄ ДО ЛОНДОНУ.

КУЛИДЖ НЕ ПРИЙМАЄ РЕЗИГНАЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 9. листопада. — Бувший амбасадор до Лондону, Алянсон Б. Гавтон, вертає назад на своє попереднє місце. Як відомо, Гавтон кандидував з рамени републиканської партії в нюйорськім окрузі на сенатора, але при виборах перепав. Президент Кулидж не приняв тепер внесеної ним попередно резигнації і Гавтон вертає до свого давного джабу.

РУЗВЕЛТ ЇДЕ НА ПОЛУДНЕ.

А ОТИНЖЕР ДАЛІ ОСПОРЮЄ ВИБІР.

НЮ ЙОРК, 9. листопада. — Републиканський кандидат на говернора нюйорського стейту, Оттинжер, далі не признає вибору Рузвелта. Та Рузвелт нічого собі з того не робить, тому виїхав спокійно на дальше лічення на полудне. По дорозі заявив, що це щастє, що говерноство опинилося в демократичних руках, бо населення стейту заощадить на тім грубі міліони при розбудові водних сил.

НА БІРЖІ НЕ ВТИХАЄ.

БОЖЕВІЛЛЯ СПЕКУЛЯЦІЇ ЗРОСТАЄ.

НЮ ЙОРК, 9. листопада. — Чим далі по виборах, тим більше люде спекулюють. Якийсь прямо шал огорнув людей і спекуляція зростає з кождим днем. Майже всі шери йдуть вгору, бо люде купують, що попаде під руки.

ГУВЕР В СПРАВІ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

ВАШИНГТОН, 9. листопада. — Американський Червоний Хрест розпочинає кампанію за новими 5,000,000 членами. Відозву підписав вже новий президент Гувер, підносячи великі заслуги Червоного Хреста при допомозі виливу ріки Місісіпі та при инших катастрофах.

ПРОТИ ПРОГІБІЦІЇ.

32 ДИСТРИКТИ НА 40 ЗАЯВЛЯЮТЬСЯ ЗА ЗМІНОЮ ЗАКОНА ВОЛСТЕДА.

БОСТОН, 9. листопада. — При теперішних виборах ка президента був долучений запит до виборців, чи вони годяться на це, щоби сенатор з їх дистрикту заявився за зміною закона Волстеда. Голосувало 40 дистриктів стейту Месечусетс. З них 32 заявилося за зміною акту Волстеда.

ЖІНКИ І ПРОГІБІЦІЯ.

ЗВЕРТАЛИ УВАГУ ПРИ ВИБОРАХ ТІЛЬКИ НА ТУ ОДНУ СПРАВУ.

НЮ ГЕЙВЕН, Канектикат, 9. листопада. — Миссис Генри Б. Пібади, предсідателька Жіночого Народного Комітету для допомоги виконування законів, подала, що при послідних виборах жінки були заінтересовані тільки в питанню прогібіції, а не в тарифі, фармерській проблемі, добробуті і т. п.

ЯК ВИПАЛО ГОЛОСОВАННЄ.

НЮ ЙОРК, 9. листопада. — Ще досі нема точного обчислення всіх голосів. Досі одержав Гувер 20,812,912 голосів, а Смит 14,626,912.

ПОЛІСА СНАЙДЕРА НЕВАЖНА.

ДОЧКА НЕ ДІСТАНЕ ОСПОРЮВАНИХ $95,000, ЗАДЛЯ ЯКИХ ЇЇ МАТИ ДОПУСТИЛАСЬ УБИЙСТВА.

НЮ ЙОРК, 9. листопада. — Мегоней, суддя Найвищого Суду, відмовив домагання заступника малолітної Лорейн Снайдер, щоби добути від Пруденшел Іншуренс Компані $95,000 титулом асекурації. Задля тої суми допустилася в свім часі мати дівчини, Миссис Рут Снайдер, убийства свого мужа. Як відомо, її страчено на електричнім кріслі разом з Генрі Грей, що допомагав її в убийстві.

Суддя подав, що муж Рути Снайдер не знав нічого про ту асекурацію, а підпис на полісі фалшивий.

ЗАГИБЕЛЬ МАЙНЕРІВ.

В Боснії експльодувала 8. с. м. вуглева копальня. 12 тяжко покалічених майнерів видобуто зпід руїн, але не відомо, скільки залишилося забитих.

ЗБІЛЬШЕННЯ ВИРОБНИЦТВА СКЛА НА УКРАЇНІ.

За постановою ВРНГ в цьому році виділено механізовані гути, що виробляють пляшки і віконне скло в Констянтинівці та в Славянську гуту „Пролетар" в окремий републиканський трест Укрсклотрест. Виробнича програма тресту на 28—29 рік складає 20 міл. карб., цебто збільшується на 35%, рівняючи з 27—28 роком. Особливо збільшується виробництво бемського скла — на 118%. На капітальні роботи, зокрема на встановлення другої системи машин Фурко на Констянтинівському віконному заводі, а також на проектування нового Лисичанського заводу буде витрачено в цьому році 1.5 міл. карб. Трест зверне особливу увагу на раціоналізацію скляного виробництва, на зменшення браку та битого скла.

ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУРИ КЕНАФУ НА УКРАЇНІ.

Спеціяльна нарада при НКЗ розглянула доклад про підсумки досвіду культури кенафу на Україні в 1928 р. Нарада прийшла до висновку, що культура кенафу в Південній Україні цілком можлива, а тому надалі треба поширювати її засів, хоча 1928 р. не дав змоги зробити точні підрахунки щодо найсприятливіших районів розповсюднення кенафу та його рентабельності.

На 1928-29 р. ухвалено законтрактувати по селянських господарствах 2,180 гект. кенафу з видачею авансів по 80 карб. на гектар. Контрактацію провадитиметься головним чином по колгоспах, для чого запропоновано Укрколгоспові виділити відповідні для культури кенафу господарства.

ЯК ЗАБУТИ ПРО ВІЙНУ.

Бурмістри ріжних лондонських дільниць (бо Лондон з 6 міл. мешканців поділений на цілу низку окремих частин самоврядування) зібралися на нараду, щоби рішити стягнути з усіх міських садів, парків, вулиць і площ кулемети, гармати, тейки й інші воєнні трофеї. Лондонські мейори мотивують своє рішення тим, що „бажанням є як найхутше забути про війну і захователи перед очима громадян усе те, що нагадує про дні кервавої та насоромної війни".

ГРАМОФОНИ ЗАМІСЦЬ КНИЖКИ.

Славний англійський письменник Едгар Велс, автор авантурних і кримінальних повістей, рішив почати нову добу у методах літературної праці. Писати книжки і ставити песи, це, на його думку, нині за мало. В обох випадках письменник є надто далеко від читача. Щоби зблизитися з ним, Велс хоче обминути видавців, друкарів, сцену та артистів і оповідати свої повісти на грамофонову плиту. Він зробив це вже зі своїм останнім оповіданням „Човник у багні". Коли цей його винахід матиме успіх, Велс хоче перевести на грамофон своїх 160 повістей і 400 оповідань.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ ЧАСТИН ТІЛА.

Англійська фільмова звізда міс Мейбел Полтон обезпечила свої очі на 30 тисяч фунтів. У той спосіб хоче вона запевнити собі матеріяльне істнування на випадок недуги очей, що в життю фільмових акторів є заєдно виставлені на небезпеку з огляду на конечне сильне насвітлювання при накручуванні фільми. Річна асекураційна премія коштує міс Мейбел 350 фунтів. Проте не є це ще рекорд в обезпечуванні ріжних частин тіла славних артистів. Нпр. стопи відомої російської танцюристки Павлової є обезпечені на 36 тисяч фунтів стерлінгів. Гортанка славного Каруза була обезпечена на 20 тисяч, а Падеревский заасекурував свої пальці на 40 тисяч фунтів стерлінгів.

ЧИСЛО 13 ПРИНОСИТЬ ЩАСТЯ.

Не в нас, на жаль, а тільки в Японії. Шлюбний одяг нареченої брата японського цаㅡря, князя Чічібу, складається з 13-ти кусників найдорожчого в світі шовку. Колиб число кусників одягу було менше або більше, то в такому випадку, після японського повіря, супружество не буде щасливе. Число 13 в японському подружжі грає велику ролю.

НУЖДА І ВИЗИСК НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ.

Про нужду населення Закарпаття й про те, як з ним поводяться чеські окупанти, свідчить ось який факт: Ужгородський уряд посередництва праці розіслав по всіх селах Закарпаття відозву для призову робітників на працю до Бельгії. Нотарі вибубнили це по селах і так на цю відозву в дні 29. вересня прийшло до Ужгороду поверх 2,000 робітників та селян, але коли прийшло до вибирання на працю, вибрано всього-на-всього 200 людей. Решта 1800 чол. зісталася в Ужгороді без їди та грошей на дорогу до дому. Люде домагалися від уряду, щоби покрив їм видатки на дорогу. На це покликано поліцію, а та розігнала робітників. Крім цього селяне за виставлення ріжних документів до пашпорту платили нотарям по 16 корон; значиться: нотарі заробили на бідним населенню 22,000 корон.

Ось так поводиться чеська влада з бідними селянами на Закарпаттю.

ПОПРАВА ЩАСТЯ В РУЛЕТЦІ.

Судова розправа проти шайки, що організувала „систему певної гри" на рулетці в Сан Ремо, спростувала невірні чутки в пресі, буцім-то „фальшиві грачі" винайшли спосіб спрямовувати вказівку рулетки на бажане число. Поліція переловила організаторів цієї гри саме в хвилі, коли вони робили нічні досвіди під столом нещасної рулетки. Головний обвинувачений, Італієць з Міляно, Джьованні Феррі, признався до вини й оповів усі перипетії своєї гри. Увійшовши в порозуміння з крупером, він пробрався до салі гри в ночі і силкувався прикріпити під рулеткою магнет, одначе не йому не вдалось. Він програв за два дні 40,000 лір і втратив тиждень на експериментах з домашнім моделем рулетки, щоб „відбитись". Він дістав півтора року вязниці, а його спільники по 9 місяців.

ДЛЯ НАУКИ.

80-літній пастор невеличкого сільця Лільчердаль у Швеції, Іван Емендер, є найвизначнішим і найстаршим ботаніком у світі. Під цю пору відбуває він подорож довкола землі в погоні за незнаними родами ростин. Учений старець не жахається ніяких труднощів. В невеличкій лодці переїздить гірські рвучі потоки і вдирається на стрімкі верхи американських Кордилєрів. З Америки через Аляску, пролив Берінга, Камчатку, Японію і Китай задумує дістатися до Калькути, а звідти до Тибету. Різдвяні свята перебуде в Вифлеємі, з Вифлеєму вибирається до Константинополя, а звідти літаком до Швеції.

НЕЧУТНА ПОЛІЦІЙНА СВИСТАВКА.

Поліція в Парижі має нові свиставки, якими може прикликати поміч, хоч голосу свиставки не чути. Голос свиставки є такий високий, що людське ухо його не чує, але мікрофон у другого полісмена перехоплює сигнал.

„БІЛІ ІНДІЯНЕ" ПАКОСТЯТЬ У БАЗИЛІЇ.

В областях Арагвая і Тосантінс над рікою Амазонкою в Бразилії найдено білих Індіян. Сі Індіяне мають бути високі, мускулярні і неустрашимі. Вони носять кістяні прикраси, якими продіравлюють ніс та долішню губу. Вони нападають на табори робітників, що будують там залізну дорогу, і забирають начиння та харчі. В одним нападі пірвали з собою одного старого чоловіка; що відтак з ним зробили, невідомо. Бразилійські вчені організують експедицію для зібрання всіх можливих відомостей про тих білих Індіян.

СЕЛЯНСЬКА КРОВ У ГАЛИЧИНІ.

Ще не затих гомін випадків рільного страйку в равському повіті, котрий закінчився побідою страйкуючих, а вже маємо до занотування другий випадок, котрий скінчився трагічно. На тлі страйкового руху в селі Гребеннім, також равського повіту, прийшло до сутички страйкуючих і поліції, в часі котрої поліція без причини ужила пального оружя і кількох селян ранила. Страйкуючих били прикладами, торгали за волосся, а потім масово арештували. Арештованих відвезено всіх до Львова. В селі Гребенному заведено воєнний стан і закватировано кавалерію та більші відділи поліції. Військо грабує і знущається над селянами, жадаючи великих контрибуцій.

ЩЕ ОДИН ПОЛЬСЬКИЙ КОРОЛЬ.

Королем Польщі має бути не хто инший, а „арцибіскуп" Ковальскі! Так зізнавала свідок Толпихова на 7-ому дні процесу маріявітів. Знаменитий Ковальскі дуже часто був невдоволений сучасною владою в Польщі й заявляв, що, щойно коли він стане на чолі держави, то буде порядок! Знову другий „арцибіскуп" Пшисецкі заявив, що після маріявітського пророцтва Ковальскі буде „мужем провидіння" в Польщі й що такий зістане вибраний королем. Тоді всі духовні будуть міністрами, а „біскуп" Фельдман премієром. Врешті заживемо життям!

МАНЮ СТАВ ПРЕМІЄРОМ-МІНІСТРОМ РУМУНІЇ

ПЯТЬДЕСЯТЬЛІТТЄ ПАНУВАННЯ ОЛІГАРХІЇ БРАТІЯНУ СКІНЧИЛОСЯ. ДО ВЛАДИ В РУМУНІЇ ПРИЙШЛА СЕЛЯНСЬКА ПАРТІЯ. РУМУНІЯ МОЖЕ СТАТИ РЕПУБЛИКОЮ.

БУКАРЕШТ, 9. листопада. — По невдачі Титулеска сформувати кабінет міністрів регентська рада доручила формування уряду лідерови селянської партії Маню. Коли регентська рада повідомила про це Маню, він негайно дістав з кишені кусень паперу, на якому були вже написані імена нових міністрів.

В програмі своєї діяльности намічає Маню в першу чергу розпуск старого парляменту та вибори нового. Він заявляє, що ці вибори будуть переведені чесно й без репресій влади, або махінацій старих політикерів. Заповідає свободу преси та забезпечення горожанських прав населенню Румунії.

Хоч Маню і говорить, що він не думає міняти монархії в Румунії на иншу форму влади, його приятелі кажуть, що він можливо переведе серед населення референдум, чи не заявиться вона за зміною сучаского державного устрою на републиканський.

Всі вважають, що з приходом Маню до влади вже дійсно скінчилася пятьдесятьлітня диктатура магнатсько-поміщицької камарилі в Румунії.

ЛЯВА ЗАЛИВАЄ ДАЛІ.

ВИБУХ ЕТНИ НАЙБІЛЬШИЙ ЗА ОСТАННИХ 400 РОКІВ. ЛЯВА ЗАЛИЛА ОСЕЛЮ МАСКАЛІ З 7,000 МЕШКАНЦІВ.

КАТАНІЯ, 9. листопада. — Проф. Понте, директор вульканічного інституту, дослідив з літака, що лява витікає з кратеру вулькану більше ніж зі ста щілин. Він сподівається, що вибух Етни буде тягнутися ще з місяць.

Лява вже залила величезні простори навколо гори й поховала під собою частину міста Маскалі. Тепер вона розділилася на три рукави, якими стікає далі в напрямі до Джярі, Катанії та Месини. Лява наближається до залізничого мосту й грозить його знищенням. Дотепер в ній загинуло три особи. Вона вже наробила шкоди більше ніж на 1 міліон дол.

ВИДАЛИЛИ ПОСЛІВ З ПАРЛЯМЕНТУ.

ДВА ЕЛЬЗАЦЬКІ ПОСЛИ АВТОНОМІСТИ ВИДАЛЕНІ З ФРАНЦУСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ.

ПАРИЖ, 9. листопада. — Палата депутатів 220 голосами проти 39 не допустила до участи в засіданнях послів з Альзації. Їм ставиться у вину, що вони домагаються автономії Альзації, яка загрожує цілости французької републики.

Посли д-р Риклін та Россе були засуджені на пять років до вязниці за пропаганду автономії Альзації. Коли їх апель до вищого суду перепав, то президент Франції помилував їх, але палата послів не допустила їх на свої засідання.

САМОВБИВСТВО Й ВБИВСТВО НА ЛІТАКУ.

ЮГОСЛАВЯНСЬКИЙ ЛЕТУН ЗАБИВ СЕБЕ ТА СВОЮ УЛЮБЛЕНУ ДІВЧИНУ, НАВМИСНО УПАВШИ З ЛІТАКОМ НА ЗЕМЛЮ.

БЕРЛІН, 9. листопада. — Сталася небувала в летництві пригода, коли молодий югославянський летун Фірович поповнив на літаку самогубство та вбивство. Він був залюблений у дівчину, але не мав бажаної взаїмности.

Порішивши поповнити самогубство та вбивство своєї улюбленої дівчини, він запросив її політати з ним на літаку. На летничому полі взяв чужий літак і піднявшись на значну висоту, пустив його падати на землю. Сам летун зістав забитий відразу, а дівчина ще могла розповісти, що це він зробив навмисно.

ФОРМУЮТЬ ДВА КАБІНЕТИ.

ПУАНКАРЕ РОБИТЬ СПРОБИ ЗОРГАНІЗУВАТИ НОВИЙ КАБІНЕТ МІНІСТРІВ, А СОЦІЯЛІСТИ ТА РАДИКАЛИ ХОЧУТЬ ОРГАНІЗУВАТИ СВІЙ.

ПАРИЖ, 9. листопада. — На припорученя президента републики Пуанкаре робить спроби зорганізувати коаліційний кабінет міністрів. В той самий час соціялісти та радикали стараються відновити свою стару коаліцію, щоби сформувати кабінет лише зі своїх членів.

Соціялісти та радикали роблять це длятого, щоби більше виторгувати уступок у Пуанкаре, бо вони самі не мають потрібної більшости в парляменті для підтримки їх правительства.

НЕПОМІРНО КОШТОВНА ЗАБАВКА.

КОРОНАЦІЯ ЯПОНСЬКОГО ІМПЕРАТОРА КОШТУЄ 12 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ.

КІОТО, 10. листопада. — Тепер відбуваються тут торжества з нагоди коронації японського імператора Гіродіто. Він є сто двадцять четвертим імператором з одної й тоїж династії.

Коронаційні торжества уряджені з небувалою розкішю та з безконечними старовинними церемоніями. Коронація імператора обійдеться японському народові квотою 12 міліонів долярів. Аж 2,500 почесних гостей запрошено до „імператорського столу". З нагоди коронації проголошено амнестію для 67,000 засуджених.

МОНАРХІЧНА ІДЕЯ ВМЕРЛА.

НІХТО НЕ ВІДГУКНУВСЯ НА ЗАКЛИК НІМЕЦЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

БЕРЛІН, 9. листопада. — З нагоди обходу десятиліття німецької републики монархістична організація бувших офіцирів видала заклик, щоби в цей день населення Німеччини вивісило до половини держака старі імператорські прапори. Це мало би бути знаком жалоби. Та на цей заклик ніхто не відгукнувся, бо монархічна ідея для молодої генерації в Німеччині вже вмерла.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDFD 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES. Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N

СВЯТО ЗАВІШЕННЯ ОРУЖА.

Від десять уже літ святкують в Америці як горожанське свято в день 11. листопада так званий день завішення оружа („армістіс дей"). Є се річниця того памятного дня, коли Німеччина й Австрія згодилися зложити зброю. Сього року минає 10 літ з того часу, як мало не всему світови здавалося, що настав новий час, що зломалися старі сили, що перли до війни, до крованих конфліктів. Десять літ минуло з того часу, як світ гомонів засадами президента Вилсона, добачуючи в них основу нового міжнародкого ладу, опертого на розоруженню та вічному мирі.

Сумний має ювилей сей день розоруження. В десять літ після нього світ уже знова ходить старими, втертими дорогами. Старі пересуди далі панують. Аліянтські держави, що колись голосили засаду розоруження та впевняли світ, що війна йде за демократію, нині самі душать демократію, нині самі видають на зоруженне більші суми, як вони видавали перед війною. Уряди старих держав, як перед війною, так і тепер, уживають оружної сили для добуття ринків для своїх товарів, для економічного визиску країв, що не мають зоруженої сили.

Здавалосяби, що може нові держави, які виросли з війни, сі воскресші з мертвих народи, будуть кращі, що хоч вони будуть признавати засади демократії, національного самоозначення, міжнародности, котрим вони завдячують своє існованне. Але й сього нема. Часто якраз сі воскресші народи заховуються так само цинічно, як старі злочинці, що їх до недавна душили.

Здається, нема більше іронії для засад Вилсона, як те, що в десятьліття завішення оружа одинокою великою державою, що признає його засади, що розоружена й справді дбає за мир, се Німеччина, отже якраз та держава, яку Вилсон найбільше пятнував за заговір проти всесвітного мира.

В Америці сього року теж святкують день завішення оружа, але нема в ньому споминів з великої світової місії, яку почувала Америка в 1918. році. Ся місія зовсім забулася, а свято розоруження се тільки благий, малозначучий спомин колишніх ветеранів з того дня, коли вони могли покинути боеві окопи й вернути до мирних занять. Америка нині така рада з того повороту до мирних занять, що вона не дуже то там хоче мішатися в міжнародні клопоти. Старий запал рішати великі міжнародні питання, яким вона горіла десять літ тому казад, погас, як нині здається, на віки. І коли шукати того, хто се до сього найбільше причинився, то ніде таки правди діти, що найбільше до занепаду міжнародного ідеалізму причинився в Америці таки самий Вилсон. Сей демократичний президент був першим, який покинув свої власні засади, коли їх прийшло примінювати до ріжних, мало йому відомих народів Европи.

З ПРИВОДУ НАЦІОНАЛЬНИХ СВЯТ:

МАЮТЬ ВОНИ ПІДНОСИТИ ДУХА Й ОБЄДНУВАТИ. НЕВМІСНА КОНКУРЕНЦІЯ. НЕ РОБІМ З НАРОДНИХ СВЯТ — ЦЕРКОВНИХ. ПОДБАЙМО ПРО ВІДПОВІДНУ ПРОГРАМУ.

Як можна завважити з дописів і оголошень, американські Українці святкують сього року особливо торжественно Свято Першого Листопада. І не диво, бо є дві важні причини, щоби якраз тепер святкувати річницю проголошення нашої державности на західноукраїнських землях більш достойно, ніж це бувало іншими роками.

Цеж бо перша десята річниця відродження нашої держави, нашого революційного зриву на Західній Україні! І вже той момент собою так важний, що не диво, що ним захопилися наші браття на Рідній Землі і ми тут на іміграції.

Але є ще одна причина, чому сего року спішимо на листопадові свята. Ото на вулицях Львова полялася в сьогорічні листопадові дні кров. Наші браття у Львові не далися настрашити польському окупантови і рішили піти величавим походом на цвинтар, щоби там в день 1. листопада склонити голови перед тими борцями, що лягли в боротьбі з польським наїздником, що впали в обороні Львова.

З того приводу прийшло до сутичок із змобілізованою польською поліцією і польськими боївками, а вислід тих сутичок вже нам дещо відомий. Вже ті скупі відомости, що ми їх одержали в телеграфічній дорозі, вказують на страшні ляцькі звірства. Бо поминувши сотки побитих і арештованих, поминувши міліонові шкоди, які нанесли Ляхи нашим інституціям, ми є свідками ще такого звірства: божевільна ляцька товпа скинула з третого поверха українську жінку, що згинула на місці.

З величною подією десятиліття проголошення української державности приходиться нам боліти над новими жертвами, приходиться нам зійтися і не тільки святкувати. але і закладати протести проти тих останніх ляцьких насильств.

Листопадове Свято як і Свято Соборности, і як Шевченкове, Франкове, чи яке инше всенародне свято, це такі події, які мусять перетоплювати нас в одну силу і робити з залізної руди міцну, блискучу сталь. Це ті свята, перед якими ми мусимо клонити голови, без огляду на це, до яких ми політичних партій належимо, чи до яких церков ходимо. В ті свята повинно бути між нами перемире. В ті моменти ми повинні вміти зійтися до купи разом як одна родина. А коли ми не в силі сего осягнути. то ми мусимо навчитися забути свому братови навіть заподіяну кривду. І хто перший забуває і простягає з щирим серцем а не з облудою, руку, цей розуміє краще духа наших національних свят, цей відчуває краще наших національних ґеніїв, цей віддає більшу пошану нашим національним героям.

Приходиться нам це пригадувати нашому громадянству, щоби усунути деякі аномалії, які починають закрадатися в наше громадянське життя. Ми бачимо, як навіть по малих місцевостях наші громадяни влаштовують по два, а то навіть по три Листопадові Свята. Річ ясна, кожде з них не випадає так, як цего вимагає саме свято і та хвиля, яку тепер переживаємо. Свята ті не стають загальними, а ґруповими, Свята ті не стають **Святами Українських Громад, а громад греко-католицьких чи православних,** чи може ще яких инших.

Що більше: Дуже часто трапляється, що в тій самій громаді влаштовується на один і той самий день два свята. Одна громада чи одна ґрупа влаштовує свято, так би сказати — на перекір, щоби відтягнути своїх прихильників, щоби вони не пішли на свято другої ґрупи. Трапляється і таке, що одна ґрупа побиває свято другої в той спосіб, що дає на той день своє представлення чи заповідає якесь віче, яке, річ ясна, могло би дуже красно відбутися тиждень пізніше.

Це все обяв поганий і шкідливий. І з цим треба раз на завсіди покінчити. Тут треба кермуватися холодним розсудком і розважити, які погані консеквенції потягає за собою така робота. А погана вона ще й тому, що вона виглядає на перший погляд невинною. Бо на перший погляд видавалосяби, що тут нема нічого злого, коли і друга сторона хоче святкувати, чи мати представлення або віче. Ще й випадало би її похвалити за добре діло. Та так виглядає воно зверха, а по суті це робота шкідлива, а її мотив поганий. Аранжери не думають так дуже про саме свято, а більше про те, щоби другий не дістав кредиту, що стягнув людей до себе.

Всяких таких обявів не можна довше толерувати, бо вони готові нанести нам необчислиму шкоду. Берім справу з точки холодного розуму, а не пристрасти і ненависти. А тоді інакше будемо думати. Станемо більш вирозумілими і толерантними, а тим самим краще пристосуємо себе духом до тих національних свят, що їх обходимо.

Попри те хочемо звернути увагу ще на одну справу. Тепер маємо по багатьох громадах дві, а то й три українські церкви. Ми не маємо нічого проти цего, щоби по церквах відправляли панахиди чи то по героях, чи наших ґеніях, чи визначних людях. Навпаки, це гарне діло, коли і церква йде в парі з національними почуваннями нашого народу. Так і повинно бути. Та самі національні свята це свята народні, а не церковні. Тому не треба їх вязати з одною чи другою церквою. Бо якже має виглядати національний похід, коли його формується по Службі Божій при одній церкві і вимагається, щоби в тім поході взяли участь всі Українці, а вони може належать до иншої церкви чи, може до ніякої?

Тому найкраще буде для народної справи, коли вилучимо панахиди і церкви від народних свят там, де вони можуть розбивати народну єдність, а це має місце звичайно в тих місцевостях, де наші люде належать до ріжних церков. Кромі того треба класти велику вагу на програму свят. Свята повинні залишити по собі бадьорий і поважний настрій. І до цего повинні бути пристосовані як промови, так і співи та декламації.

ПОШУКУЮ 84 УКРІНЦІВ З $100.

ЛИСТОПАДОВІ ДНІ! ЯКІ ВОНИ ДОРОГІ УКРАЇНСЬКОМУ СЕРЦЮ. ОСОБЛИВО ТЕПЕР, КОЛИ СВЯТКУЄМО ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ ГЕРОЙСЬКОГО ПОВСТАННЯ НАШИХ БРАТІВ В РІДНІМ КРАЮ, КОЛИ СВЯТКУЄМО ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ ПРОГОЛОШЕННЯ СВОЄЇ РІДНОЇ ДЕРЖАВИ.

ЛИСТОПАДОВІ ДНІ! ЯКІ ВОНИ МОГУЧІ, КОЛИ ЖЕНУТЬ НАШИХ БРАТІВ ДО ЩОРАЗ НОВОГО БОЮ. А ЯКІ БОЛЮЧІ, КОЛИ ЗГАДАЄМО ЗА ТІ ВЕЛИКІ ЖЕРТВИ, ЯКИМИ ОКУПЛЮЄ НАШ НАРІД ЗМАГАННЄ ДО ВОЛІ.

Я НЕ ВЕЛИКИЙ І НЕБАГАТИЙ СОБІ БИЗНЕСМЕН І БАТЬКО ШЕСТИ ДІТЕЙ, АЛЕ В ТІ ЛИСТОПАДОВІ ДНІ НЕ МОЖУ СПОКІЙНО ДУМАТИ, ЩОБИ НЕ ЗЛОЖИТИ $100 НА ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ, НА ПРИТУЛОК ДЛЯ БОРЦІВ ЛИСТОПАДОВИХ ДНІВ.

СВОЮ ЖЕРТВУ ВИСИЛАЮ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE
P. O. BOX 411,
PHILADELPHIA, PA.

ВІРЮ, ЩО ТАКІ САМІ ПОЧУВАННЯ, ЩО Й У МЕНЕ, ЗРОДЯТЬСЯ І В БОГАТЬОХ ИНШИХ УКРАЇНЦІВ ТА ЩО ВСІ МИ РАЗОМ ТАКИ ЗБУДУЄМО ВЛАСНИМ КОШТОМ ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ, НА ПАМЯТКУ НАШИХ ПОЧУВАНЬ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ.

ЙОСИФ КОКОЛЮС,
Картерет, Н. Дж.

ГОТУВАННЯ ДО ЮВИЛЕЮ М. КОЦЮБИНСЬКОГО В РСФРР.

У вересні 1929 року минає 65 років з дня народження визначного українського письменника М. Коцюбинського.

Колеґія Наркомосвіти РСФРР запропонувала Головсоцвихови і Головполітосвіти дати дерективи про святкування ювилею в школах, хатах-читальнях та клюбах у місцевостях РСФРР з українською людністю.

Нарком А. В. Луначарський удався до всіх культурно-освітних установ, що провадять роботу серед Українців, зі спеціяльним листом з приводу ювилею.

„М. Коцюбинський — пише Луначарський — найталановитіший український письменник, у творах якого відбито боротьбу робітників та селян з поміщиками й царським самодержавством. Його твір „Фата Морґана" — найкраще полотно в українській літературі, що малює боротьбу українського селянства в періоді революції 1905 року з його відвічним ворогом: поміщиком і царатом. У періоді нечуваного терору після революції 1905 року Коцюбинський з надзвичайною силою протестує проти сваволі реакції. Цей момент відбився у письменникових творах, написаних після перщої революції. В обставинах національного гнету царської Росії і поневолення селян, Коцюбинського довго не могли знати українські робітники та селяни, для котрих він переважно писав".

Зорґанізовано всеукраїнську комісію, на яку покладено популяризацію ювилятових творів, а також орґанізацію збирання коштів на збудування памятника письменникови у Винниці, де він народився.

Б. Будзиновський.

НА ДВА БОКИ.

(Історична повість).

(47)

Табор старости посувався вперед дуже поволи і дуже обережно. Ішов так, неначе йшов до бою. Козаки, котрі ладили на него засідку, домікувалися з того, що їх наміри хтось виявив Ляхам. Бачучи, що Конецпольскі пильнується, залишили наскок на його табор. Частина вернула під Чигирин, частина лишилася в лісах Запорожа. За пару днів по приїзді Радліньского до Крилова надїхав староста з цілим табором. Дуже був лютий, що Хмельницький ще живий, бо тепер, коли в Крилові була вся військова старшина, він не міг такої особи, як сотник, спрятати потай старшин. Про намір скарання на горло сотника чигиринського полку треба було сказати бодай чигиринському полковникови.

— Вибачайте, пане старосто, — Кричевський відповів. — Хмельницький мій сотник. Без военого суду не позволю стяти його. Реєстрові полки, то не міліція старости. Що гетьман сказав би мені, колиби почув, що староста на очах полковника стяв без суду старшину з гетьманського полку!

— Добре, — староста сказав, прикусивши губи. — Нехай його судить военний суд.

На зазив старости зійшлися всі військові старшини. Староста розказав, які вісти приніс йому гінець Чаплінського і що про Хмельницького чув Радлінські. Від себе додав, що до него вже давно доходили вісти про зрадницькі зносини Хмельницького з Татарами, але доси не було доказів. Тепер докази є.

— Що з тим зрадником зробити? — староста закінчив. — Я гадою, що як маємо в руках докази, то найліпше не панькатися з ним, бо знов вибрешеться. Найліпше таки зараз стяти його.

— Стяти його! — крикнув Барабаш.

— Без усуду? — спитав комісар Шемберґ протяжно, голосом здивованим.

— Або ми не суд? — староста відповів. Хто з панів за моїм внесенням?

— Без суду? — Шемберґ спитав ще раз, але голосніше.

— А вам що сталося, пане комісар? — староста крикнув. — Ви, ви обстаєте за зрадником? Якого ще суду вам треба? Тут зібрані всі старшини.

Конецпольскі мав причину дивуватися, бо Шемберґ був найлютішим ворогом козаків. І він карав козаків на горло, мордував без суду. Але він робив се тільки з таким, про котрого знав, що за ним ніхто не обстане. Він знав, що стяти Хмельницького, ще й без суду, то те саме, що викликати кровавий бунт козаків.

— Тут зібрані всі військові старшини. Тут я, найвисший, королем поставлений суддя над населенням староства. Докази є, зрада Хмельницького ясна як сонце. Ми не повинні ні хвилини гаятися, але злочинця зараз передати катови.

— Без суду? — Шемберґ спитав ще раз.

— Якого, до дідька, суду вам треба, коли докази є?! — староста кричав, бючи пястуками об стіл.

— Деж ті докази? — Шемберґ спитав лагідно. — Чому ви з них робите таку тайну перед нами? Сюди докази! Як побачимо, що вони справді є, то підозреного поставимо перед суд, нехай виправдується.

Староста остовпілий глядів на комісаря.

— Чи вам, пане комісар, уха позакладало? Я аж задихався, вичисляючи ті докази.

— Я чув кожде ваше слово, пане старосто, але не вчув ні одного слова доказу.

— А се, що доніс мені Чаплінські? Се не докази? А се, що розказав Радлінські... Се також не докази? Ще вам мало? Чи доказом буде се, що тут набреше сам Хмельницький?

— Се, що говорить лис Хмельницький для мене не було доказом і не буде. Але се, що набреше Чаплінські, також не доказ. Хіба ми всі не знаємо, яким духом Чаплінські дише на Хмельницького?

— Окрім Чаплінского є ще Радлінські.

— Яке їхало, таке здибало. Рука руку миє. Але що то багато балакати. Насамперед треба зібрати свідків, котрі самі бачили, що Хмельницький робив; котрі самі чули, що Хмельницький говорив. Хмельницького поставити перед суд і свідків приставити йому до очий. Нехай бороняться. Як покажеться, що він справді зрадник, то я перший за тим, щоби його передати катови. Тоді й його приятелі будуть сидіти тихо. Подумайте собі, що сталось би, коли би нині стяли його без суду?... В нашім таборі більша половина козаки. Сотенні старшини його приятелі. Саме перед хвилею я вчув, що під Криловом його власні козаки. Були в Бужині, щоби його вирубати з рук Радліньского. На щастє Радліньского, до Бужина спізнилися. Чого вони сюди приїхали? Чейже не на те, щоби спокійно дивитися, як Хмельницького стинають. Не знаю, як панове, але я хочу живий виїхати відси. І закон, і слушність, і розум, і наша власна шкіра приказують нам не квапитись але відставити Хмельницького до Чигирина і дати під суд. Також треба вперед спитати коронного гетьмана, що він схоче з тим своїм сотником зробити. Дивуюся, що в такім важнім ділі мовчить полковник того сотника.

— То тільки ви один так думаєте, — промовив староста, вислухавши нетерпеливо до кінця. — Инші панове безпечно тої думки, що й я.

— Я тої думки, що пан комісар, — обізвався один полковник, очевидно Поляк. — Я жовнір і не позволю, щоби жовніря судив, чи без суду стинав той, що не має прав приказувати нам.

— Ви в сім поході під моєю командою! — староста крикнув.

— Так, ми! — полковник відповів, також крикнувши. — Ми, але не Хмельницький. Він в поході цілком не був. На добавок похід вже скінчився, отже скінчилася також ваша команда. Бувайте здорові, бо я з моїм полком відходжу!

Полковник поклонився і вийшов.

Забалакали инші старшини. Майже всі були за відволокою аж до приказу самого гетьмана. Староста довго споречався, але коли й полковник Кричевський промовив і заявив, що без суду і приказу гетьмана не позволить карати свого сотника, Конецпольскі змяк. Стануло на тім, що аж до рішення гетьмана Хмельницький лишиться в полковім арешті, себто в руках Кричевського.

По тій військовій раді Конецпольскі вислав до гетьмана, котрий тоді був в Бродах, велике письмо про зраду Хмельницького. Боячися впливу приятелів сотника на гетьмана, Конецпольскі на другий день сам виїхав до Бродів. Хмельницького забрав до себе до Чигирина Кричевський і держав його в своїй хаті під вартою.

Ще заки гінець Конецпольского вибрався в дорогу, два приятелі Хмельницького вже гнали до Бродів розставними кіньми. В дворі гетьмана вони мали знакомих і приятелів. Могли знати про все, що гетьман робить і які з його канцелярії виходять прикази. В почоті Конецпольского, коли і той пустився до Бродів, також було пару заговірників. Хмельницький не сумнівався, що про приказ гетьмана в його ділі буде знати які два-три дни до приїзду гетьманського гінця з тим приказом. І сотник був спокійний і Кричевський не журився будуччиною свого кума, бо кум в кождій хвили мав змогу скритися на Запорожу, або й у свого побратима Шугай-бея.

Дожидаючи вісти з Бродів, Хмельницький випродував хату. Всьо, чого не міг примістити у своїх приятелів, продав. І діти, на случай конечности побігу, були обезпечені. На той случай Хмельницький понаписував листи до ріжних осіб. В тих листах виправдував свій побіг. До гетьмана написав листа такого змісту:

— Чаплінські наклепав на мене і купив проти мене ріжних фальшивих свідків, бо боїться моеї пімсти. Йому ще потрібна моя голова. Гетьман, замісць взяти мене під свої крила і дати мені поміч проти підстарости, вірить клеветникови. Спасаючи мою голову, мушу втікати на Запороже. Там, на тій вільній земли зберу собі товариство і верну розправитися з Чаплінським. Аж як справлюся з Чаплінським, поклонюся гетьманови і передам себе військовому судови. Нехай суд розбере всі доноси на мене і скаже, чи сотник Богдан Хмельницький зрадив свого короля і річ посполиту.

До Кричевського, свого полковника, написав коротко:

— Вибачайте, пане полковнику, що я сам дав собі відпустку. Се тільки на часок, щоби зорґанізувати заїзд на Чаплінського. Як з ним справлюся, зголошуся назад до служби.

Такий зміст мали инші листи Хмельницького. Його сотні були готові в кождій хвили сісти на коня і відїхати, куди прикаже. В стайни стояв окульбачений його кінь. До кульбаки був приторочений міх з грішми, які доси лежали в скритку Кричевського. За пазухою Хмельницького спочивали всі грамоти і листи, які були доказом, що Польща завзялася ввоювати Крим. Сотник лягав спати не роздягаючися, щоби в кождій хвили, й вискочивши з постелі, міг сісти на коня.

Одної ночі хтось застукав у вікно спальні Хмельницького.

— Мій гінець вже вернув, сотник подумав, пробудившися. — Хто там? — спитав, приступаючи до вікна і відчиняючи його.

— Я з Бродів, — хтось відповів шепотом. — У гетьмана були ще й инші доноси на вас. Гетьман вже знає, що то ви перестерегли Татар про похід старости на Крим. Коли староста доповів йому своє, гетьман зараз написав приказ, щоби вас стяти без ніякого суду. Гінець з тим приказом вже завтра буде тут.

— Гони до сотні Стукала, — Хмельницький сказав. — Перекажи, щоби зараз привів сотню сюди, вирубати мене з рук полковника.

— Чи я тут ще потрібний? — спитав вартовий, котрий стояв під вікном, пильнуючи, щоби Хмельницький не втік.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Свято Першого Листопада.

4. листопада б. р. Українці міста Клівленд урочисто святкували десятиліття проголошення української державности на західних землях України. Свято було уряджене комітетом національних товариств та брацтв міста Клівленд.

Ранком по Службі Божій в греко-католицькій та в українській православній церквах відправлено панахиди по борцях, що впали жертвою польського насильства. Підчас панахид переведено збірки на допомогу інвалідам. На Службі Божій парох греко-католицької церкви о. Левицький та парох української православної церкви о. Хоміцький виголосили високо патріотичні промови про значіння першого листопада в українській боротьбі за власну державу.

В третій годині відбулося віче в Українськім Народнім Домі. На вічу головував предсідатель комітету влаштовання свята гром. Папа, а секретарем був гром. Степаник. Приємно було бачити, що галя Народного Дому була виповнена по береги, та що багато людей стояли в сінях та в сусідніх кімнатах, що не могли дістатися до галі. Треба пошкодувати, що клівлендські Українці, маючи такі гарні й великі праперти Народного Дому, не побільшать своєї галі так, щоби в ній вмістилось яких півтора чи дві тисячки людей. Добрий Народний Дім і велика галя взагалі піднеслиб українське життя нашого міста.

Головний бесідник, співредактор „Свободи" В. Кедровський, виголосив довший реферат про українську державну ідею та про героїчну визвольну боротьбу українського народу. Говорячи про значіння першого листопада для української державности, В. Кедровський виголосив гострий протест проти польських звірств у Львові, що сталися в десяту річницю листопадового свята. Більше як годинну промову вислухали присутні, притаївши дихання. Лише час від часу покривали слова промовця оплесками та вигуками „слава"!, коли він говорив про геройство українських борців, або вигуками „ганьба"!, коли він говорив про звірства ворогів України.

Підчас віча переведено збірку на інвалідів. Хоч збірка випала гарно, але комітет свята хоче ще її доповнити збірками по товариствах, щоби потім більшою сумою вислати через „Обеднання" до старого краю.

По збірці В. Кедровський коротко говорив про значіння та потребу організованости українського національного фронту в Америці, як для українського життя тут, так і для допомоги рідному краєви в його боротьбі за власну державність. Притім він зазначив велику й корисну роботу, яку провадить „Обеднання" в Америці. Віче одноголосно ухвалило посилати свої збірки через „Обеднання". Співами „Не пора" та „Ще не вмерла" закінчилося віче. Всі учасники його розходилися по своїх хатах у святочному й патріотично піднесеному настрою.

У вечері в Линколн Паблик Скул відбувся святочний концерт, уряджений греко-католицькою парохією. Концерт відчинив високо патріотичною промовою о. Левицький. Змістовий реферат про українську визвольну боротьбу виголосив місцевий адвокат-Українець Малицький. Таксамо коротку промову про значіння дня першого листопада в історії боротьби українського народу за свою державність виголосив д. В. Кедровський. З великою увагою й захопленням присутні слухали промовців, нагороджуючи їх рясними оплесками.

Великою й добре виконаною програмою концерту закінчено в Клівленді святкування десятиліття української державности. Тепер наша громада з новими силами й новим національно-патріотичним піднесенням піде в дальшу дорогу свого національного життя, тепер і прийде до більшого національного обеднання в Клівленді.

Присутний.

ДЕТРОЙТ, МИШ.

Листопадові свята.

Українці в Детройт неабиякі патріоти. На одну неділю устроїли аж три листопадові свята.

В неділю 4. с. м. відбувся святочний концерт о год. 3-ій пополудні в сали під українською гр.-кат. церквою на Clippert Ave.

Точки концерту були виконані артистами-співаками з хору Кошиця. Вони відспівали кілька пісень та відіграли в скороченню оперетку „Запорожець за Дунаєм".—У вступнім слові представлено вагу листопадових подій.

Закінчення говорив д-р А. Т. Кібзей. В своїй промові пояснив він значіння української пісні та її вплив на підтримання українського духа і патріотизму в народі.

В тім самім часі тов. „Оборона України" з Українського Народного Дому при Burton Ave. устроїли святочний концерт в українській православній галі при Cicotte Ave. Там теж співало кількох артистів-співаків з хору Кошиця. И там була саля виповнена по береги патріотичною публикою.

Вечером того самого дня о год. 8.30 відбувся святочний листопадовий концерт в Українській Хаті при Ґрейлінґ ул. в Гемтремк. Тут рівнож було повна саля людей. Вступне слово говорив січовик п. Чемний. Хор під проводом п. Стисловського вивязався дуже гарно.

Святочну промову виголосив п. М. Федитник.

Закінчення мав говорити д-р А. Т. Кібзей, який був запрошений Всеч. о. Побуцьким яких два тижні наперед — однак коли на концерт прибув Всеч. о. Крупа, п. Чемний, який викликував точки програми і попросив о. Крупу сказати кінцеве слово — о. Крупа вивязався знаменито зі своєї задачі.

Однак, щоби точки входячі в програму були виконані дослівно, попросив п. Чемний ще і д-ра Кібзея до слова.

Д-р Кібзей в своїй короткій промові сказав, що такий спосіб святкування памяти 10-літних роковин здобуття независимости Української Держави, який ми що року робимо, мало що поможе тим героям, що поклали свої буйні голови за волю України А найменше поможуть тим живучим героям, які осталися без рук та ніг, окалічені, без даху над головою. Ми повинні, сказав д-р Кібзей, святкувати такі свята більше в такий спосіб конкретний. Значить: нам треба матеріяльно помогти збудувати дім, де би ті нещасні інваліди могли спокійно дожити свого віку. Його промову нагородили присутні грімкими довготревалими оплесками.

Ще один святочний величавий концерт відбудеться в неділю, дня 11. с. м. Концерт устроюють члени відділів Укр. Нар. Союза. Заповідається він знаменито.

Присутний.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Збірка на будову Дому для Українських Інвалідів у Львові.

На святі-забаві Будівельного Тов. Дністер у Филаделфії, Па., яке відбулося в гостинниці гр. Д. Шеремети і М. Сенюка на Juniper St., на зазив д-ра Клодницького слідуючі громадяне зложили ось такі датки-цеголки на будову:

Мих. Коцюк 5 дол., М. Дармограй 2 дол., М. Барановський 5 дол., Т. Грицей 5 дол., Т. Малик 1 дол., Е. Кульчицький 5 дол., М. Грамяк 2 дол., Т. Сидорик 1 дол., Г. Бейц 1 дол., В. Стриковський 2 дол., Т. Підліський 1 дол. П. Найда 2 дол., Д. Матієшин 2 дол., П. Лисюк 2 дол., К. Шпікула 2 дол., д-р В. Клодницький 2 дол. — Разом $40.00. Окрім згаданих жертводавців деклярували на будову Дому Інвалідів: М. Полохайло 5 дол., Д. Шеремета $100.00 і М. Сенюк $100.00.

Зібрані гроії в сумі $40.00 минулого місяця передано до Обеднання, декляровавих гроший ще не сколектовано. Треба вірити, що ті, котрі деклярували, самі, у пригожий для них час, зложать прямо на руки касієра Обеднання обіцяну суму і тим самим причиняться до будови Дому Інвалідів.

Д-р В. Клодницький.

— Пане доктор, правда, ми розніжнили занадто нашу Марійку. Вона повинна би брати залізо?

Лікар: Пані, не треба заліза, вистане залізко до прасування!

„НАЙБІЛЬШИЙ БОЯГУЗ ЦЬОГО СТОЛІТТЯ".

Італійська поліція горячково пошукує почтової картки, розповсюджуваної потайки в Італії й у Франції з таким текстом ((італійським і французьким): „В 1858 році Орсіні кидає бомбу на Наполеона III. і 156 убитих. Наполеон III. бореться в 1859 році на чолі сто тисяч Французів під Сольферіном за зединенне Італії. Гумберт І. гине від кулі револьверу Брешія, після того, як вирятувався від атентатів Пасананта й Ачарітоза. Син його Віктор Емануель III, хоч його батька вбито і хоч Альба хотів виконати атентат на нього самого, не домагався надзвичайної охорони. Одначе Мусоліні після штучного атентату Замбонія, після невдалого атентату міс Джібсон і після бомби Лючетія (4 легко ранені) жадає від італійського законодавства кари смерти і хоче виповісти війну Франції. Коли куля Джібсонової здерла йому трохи шкіру, він зомлів на цілу годину, після бомби Лючетія був страшно зденервований, одним словом: Мусоліні виставив собі свідоцтво найбільшого боягуза цього століття".

ГОЛОДІВКА ЗМІЇ.

Англійські часописи повідомляють про цікаву подію: почитання змії в індійському селі Джуруд в окрузі Рір. Там у покинутій святині замешкала величезна змія. Селяне як святому звіреві в покорі приносили їй у жертві молоко й яйця. Одначе вуж не торкнув ні поживи ні їди. Виглядає, що постановив голодувати. Наслідком голодівки вуж дуже ослаб, тому Гіндуси побоюються за його життя. Священики, як селяне оповіли їм цю пригоду, сказали, що змії треба дати лікарство, зване гючіт. Але селяне навіть і слухати не хотіли цього, бо вони вірять, що то богиня тої святині загнівалася на них, бо декотрі з них не додержали обітниці тай тому богиня зявляється їм у виді змії, а голодівкою хоче виявити їм свій гнів. Тому селяне піддають себе строгій аскезі та день і ніч моляться до богині, щоби виявила, чим її обидили та як їм переблагати її.

Михайло Ердель.

СИЛА ДИТИНИ

(З мадярського).

Колтай стріпав попіл із цигара об поруче крісла.

— Не розумію цих письменників; вони розписуються лише про любов, начеб нічого іншого на світі й не було. Скільки то є поезій, оповідань, повістей і пєс, а всі обертаються довкола жінок. Це просто сміх...

Присутні, самособою, не були такої думки. Вони справді вважали жінку важнішою ніж усе інше, але не перечили. Вони знали, що Колтая годі переконати, тому оставили йому його думку.

— Щось у цьому є...

Колтай втішався тут у провінціональному містечку великою прихильністю. Був признаним авторітетом головно в мистецьких справах. Що він сказав, про це годі було сперечатися. Та хоч би й не вірили в кожне його слово, то таки була його правда. Колись зачав він як маляр. У ньому добачували нового Мункачі. Але потім остав він позаду. Не видержав суперництва. Пішов на учителя рисунків і перенісся на провінцію. Зпочатку жив наче пустельник, соромився своїх зломаних крил. Та потім, як цілком зірвав із мистецтвом, кинувся у товариське життя містечка. Скоро полюбили його...

Потягнув сильно циґаро, а потім говорив далі:

— Для мущини жінка не може бути метою. Хто все жертвує для жінки, той заслугує на свою долю. А всі поети, це осли...

— Тож задля чого оплатиться жити? — спитав хтось із товариства, а при цьому інстинктово сягнув по чарку вина.

— От хоч би й пиття не є останне, — запримітив Колтай і товкнувся чаркою з товаришами.

— Але над усе гарніше, вище й сердечніше є дитина! Так, панове: бути батьком, це найправдивіше... найблагородніше почування... А що поети так мало пишуть про це, то це лише доказ, що всі вони були недобрими батьками. На підтвердження цього маю також історію літератури...

Випив вино, знову оперся об поруччя крісла та відложив циґаро на бік.

— Розкажу вам одну пригоду, в якій не буде зовсім мови про любов, але вона всетаки, або може саме тому, буде краща, ніж ця бліда писанина ріжних письменників.

* *

Робітня, що він у ній працював із ранку до вечера, була його приятеля. Його образи оглядали радо на виставах, хвалили його, ворожили йому гарну будучину. Обох малярів лучила нерозривна приязнь, один одного не кидав у щасті і нещасті. Один одному не завидував успіху.

Той, що мав своє ателіє, зносив легко невзгодини життя: він не мав нікого. Тим тяжче було життя його приятеля... Я не поет, щоби тепер поетично змалювати вам нужду нашого героя, але стільки можу сказати, що його доля була дуже тяжка.

Жив на передмісті. Партеровий, дощем оббитий домок виглядав дуже нещасливо. Коли він вечером вертав додому із робітні приятеля і переступав поріг хати, від якої несло плісню, його наче душило в горлі. Він обвинувачував сам себе, проклинав свою долю.

Та як лише ввійшов у хату, а на стрічу йому біг його синок, йому відразу лекшало на душі. В обіймах синка забувалося все. При вечері не вийшло з його уст ніодно слівце нарікання, не важився глянути жінці в очи. Боявся, що колись таки вибухне це терпіння стільки літ, нужда, сльози, ціле пекло... а потім... ні... ні... про це він навіть не смів думати.

Себто, про це саме він думав. Це мучило його, пекло його... думка вирватися відси кудись, бо довше цього не видержить... Оловом лягло подружа на його крила... ця звязаність, ця жура за хліб...

Задумав разом із приятелем поїхати у Париж. Оставить жінку, дитину... і щож такого...! Вже хтось найдеться, що заопікується його родиною... а він зрештою звідтам, з Парижа, присилатиме гроші... таж він тому їде, щоби здійснити свої мрії, щоби піднестися вище, щоби його вважали великим, славним...

Так, мистець мусить пожертвувати людям. Коли він причепився подружжа, його прикриває болото, він западається у намулі будня тай ніколи не буде з нього ніщо... Такі самі ради давав йому приятель, якого кожне слово він брав за добру монету. І потайки вистарався пашпорт.

Із залізничим білетом у кишені зїв іще вдома вечерю і вважав на кождий свій рух, щоби не зрадити, який то вулькан кипів у його нутрі, якого лява вже навіть задушила в ньому батька. Рівнодушно глядів у лице синка, рівнодушно гладив його біляві кучерики тай посадив собі його на коліна, так як усе. Його жінка також не запримітила нічого, але його заболіло серце, коли вона звернулася до нього та спитала:

— Завтра прийдеш на обід до дому?

Ах, скільки то містилося всього в однім короткім слівци, коли він сказав: Ні.

А коли його синок пригорнувся до нього і жибонів:

— Правда, тату, завтра візьмеш мене зі собою...?

То це так схопило за серце, що він найрадше закричав би був із усієї сили, наче ранений звір. Ні, ні, він цього не видержить... скоро, скоро... щоби лише хутко мати це поза собою...

— Добраніч!

Поцілував хлопця та поклав його спати.

Одначе хлопець не хотів заснути. Дивним діточим інстинктом прочував, що тут щось готовиться...

Маляр підіждав аж жінка вснула, тоді загасив світло. Лише місячне сяйво падало крізь вікно. На пальцях підійшов до скрині та вишукав свій куферок.

Дитина все ще не спала.

— Тату!

— Тс!

— Тату!

— Тихо!

Надягнув загортку та наче злодій підкрадався до дверей. Ішов скоро на стацію.

На пероні ждав уже на нього приятель.

— Алеж бо ти блідий.

— Так.

— Що з тобою?

— Нічого...

Вони посідали. Мали ще пів години часу.

Запримітили тебе?

— Але де там! Себто, мій хлопець... так... мій хлопець...

— Твій хлопець?

— Наче витягав до мене рученята з ліжечка... наче хотів задержати мене...

— Це тобі лише так здається.

— А... а... як я оглянувся з вулиці... він наче глядів за мною з вікна... Я бачив його біляве волосся... я пізнав його... то був він...

— Дурниця.

— Так, це був він... так... мій хлопець... Місяць світив йому в лице... він глядів так здивовано... Мій бідний синок... мій хлопчик...

Він замовк. Був неспокійний. Зірвався.

— Я вертаю.

— Ти збожеволів?

Йду... поцілувати... мого сина... Пусти мене... В останне... ще раз... мого сина... Пусти мене!

Задзвонили, щоби всідати.

— За пізно.

— Мого... сина...

— Ні слова. Тихо! Тепер буде Париж.

В переділі не було нікого. Вони посідали. Якась дивна мовчанка залягла між обома. Вони мовчали.

Він виглянув крізь вікно. Нараз зірвався скоро мов лискавка.

— Мій син... дивися. . мій син... он там... там... мій син...

І крізь відчинене вікно вказав на перон. Там стояв маленький хлопчик, шию мав завинену білим шаликом і глядів на поїзд.

— Мій син... мій син... Зіскочив зі сходів і наче божевільний підбіг до дитини.

Кондуктор засвистав.

Поїзд рушив.

— Мій сину... моя солодка дитино...

І вже хотів дитину пригорнути до себе, аж тут чиясь рука торкнулася його плечей:

— Пане... Ви помиляєтеся... Цей хлопець то мій син.. позвольте...

Він потерся по чолі. Проганяв поману з очей. Глянув на дитину. Він дійсно помилився. То не був його син. Одначе поїзд уже далеко мчався до Парижа. І так він остався. Пішов до дому поцілувати свого синка. І син не пустив уже його більше.

* * *

— Хтож то був герсем тої пригоди?

Колтай втягнув голову між рамена та сказав тихо:

— Я.

Переклав **М. Недільський.**

СИН МІСЯЦЯ.

(З переказів Каддо-Індіянів, Люізіяна.)

Один хлопець жив у свого дідуся й бабусі. Мати його була вже вмерла, як він був іще малий. Батька не знав ніхто. Старенькі любили хлопця. Одначе вони жили в біді, бо мали лише одну дочку, тай не було нікого, що постарався би харчів до хати. Як хлопчина навчився вже бавитися стрілою й луком, дідо занедужав і помер. А як хлопець навчився вже ходити на лови, померла також бабуся.

Бідний хлопець сумував дуже. Покинув лук і стріли, не ходив уже на лови. Лише як голод мучив його, йшов за дичиною. Тай то було для нього тяжко. Не міг також бавитися з хлопцями. Як попробував часом, то списали йому спину й насміхалися з нього: В цілому селі не було нікого, з ким міг би говорити. Часто, як сидів сам один у своїй хатині, роздумував про свого батька, що він за один міг би бути, та чи прийде він коли в село. Одначе літа минали, а сирітка був усе сам-саміський.

Раз переходив він лісом, шукав дичини на обід. Цілий день не найшов нічого. Ось вже й звечоріло. Він сів голодний і змучений на горбочку, щоби переночувати.

Нараз почув, начеб хтось гарно співав і промовляв до нього. Наслухував довго і йому так любо стало, хоч не розумів із того ні словечка. Але потім виразно почув своє імя. Оглянувся. Понад левадою зійшов був саме місяць. Рослий, гарний мужчина стояв там у траві. Він підійшов до хлопця та поклав руку на його плече.

— Ходи боротися зі мною, — сказав той чоловік таким самим голосом, як і передше. І хлопець став боротися. Він не знав, як це сталося, а небаром той чоловік лежав на землі. При змаганнях у селі він усе виходив побідженим.

— Не дивуйся, — сказав той чоловік — я є місяць, я твій батько. Вже не будеш більше у світі такий вбогий і самітний, бо я дав тобі мою силу. Вертай у село тай не сумуй. Ти тепер сильніший ніж кождий інший.

По дорозі додому застрілив хлопець три великі олені. Передше він ніколи не міг застрілити щось великого. Тяжко обвантажений мясом прийшов у село. Там зпочатку ніхто не запримітив його, бо всі люди були вийшли на гору, щоби приглядатися дужанням молодих Індіянів.

Хлопець пішов туди також. Як він прийшов, стали інші знову посміхатися з нього. Він не відповідав нічого тай не говорив нічого про свою дивну стрічу. Сів лише між глядачами.

Виступив один, потягнув його за ногу й хотів із ним боротися. Сирота зпочатку сидів тихо. Та як устав і схопив тамтого, полетів тамтой нараз далеко на землю. З другим і третим було таксамо. Потім виступив дуже сильний чоловік до дужання. Тим кинув сирота так тяжко, що трісло щось йому в плечах.

Тепер уже люди боялися хлопця. В ночі прийшла до нього дівчина, яку він уже знав, і сказала, що хоче бути його жінкою. Він оженився з нею тай жив знову, як і передше, скромно в своїй хатині.

Ніхто в селі не знав, що сталося з бідним сиротою. Богато не любили його. Раз, як ловив рибу, надійшла нараз чорна хмара. Він знав, що то чарівник наслав на нього цю хмару; побродив у воду тай ждав. Нараз із хмари стрілила лискавка і злетіла до нього на діл. Він схопив лук, лискавка зісунулася й упала в воду. Стало блискати раз за разом і греміти довкола нього, але йому не сталося нічого. Вкінці хмара уступила.

Довгий час не було нічого надзвичайного. Аж раз напав на село неприятель. Всі чоловіки вийшли боротися. Лише один із чудодійною силою остався був дома. Він ждав, аж підуть усі інші, потім помалювався і вийшов.

Син місяця вийшов на поле бою, вїхав у саму середину неприятелів і вбив одного войовника. Богато стріл, які вистрілили на нього, поспадали. Він убив іще кількох неприятелів, потім інші розбіглися. Коли вони втікали, ці зі села вийшли проти них і повбивали богатьох.

На другий день цей чудодійний воїн захорів. Дріжав на всьому тілі. Він викинув із себе всі ті кінці стріл, які день тому вистрілили були в нього. Потім викупався і знову виздоровів.

Тепер уже люди знали, що він чудодійний і просили його, щоби був їх ватажком. Він це відкинув, але помагав їм багато і довгий час був перший в селі; всі його поважали й любили.

Аж раз сказав він, що покине село. Як звечоріло, місяць стояв на небі. — Там є мій батько, — сказав він. І він піднісся зі землі вгору до місяця.

ЗБІЖЕ ЗПЕРЕД 4000 ЛІТ.

Британська археольоґічна школа в Єгипті переводить тепер розкопки в середущім Єгипті, в дістрікті Бадарі, між селами Наба Віса і Хвалед. Цю околицю здавна перешукують уже й туземці, щоби продавати туристам старинні предмети. А всетаки експедиція відкрила 250 гробів. Предмети, найдені в тих гробах, дають ясний образ про культуртурний стан тої давньої і мало знаної доби. Найдено богато посудини, дуже гарно виробленої, базальтові вази, нашийники з слонової кости, амулети у формі гіпотама і кремяні кинжали. Мешканці дістрікту Бадарі, Бадарці, були старші від знаних переддинастичних Єгиптян. У їх оселях найдено камінні сокири, кістяні долота. У посудинах, закінчених дзюбами, найшли **жито,** що доказує, що вже в тій давній добі процвітало хліборобство, управа ріллі. Найдені гроби є з року 4000 перед Христом.

РОДИННЕ ЖИТТЯ НА СУМАТРІ.

Рай тещ.

Острів Суматра це країна, в якій мало працюють, але в якій є теж мало вбожества і яка не знає, що то особиста власність. Країну цю можна назвати раєм на землі, а ще більше раєм тещі.

Коли чужинець спитає якогонебудь мешкання Суматри, Маляйця, хто його батько і де він — Маляєць дуже обидиться. Причина цьому така, що **неправесних дітей там узагалі нема.** Всетаки ніяка дитина не хоче знати, хто її батько, а передовсім не хоче, щоби про це допитувався чужинець.

Як то можливе? А так: Що край — то обичай. І ще більше счудується читач, коли довідається, що між тими брунатними людьми є таксамо мало вбогих як і богатих. Не є то рай, але в кождому разі, принайменше для його мешканців, є дуже близький до раю.

Країна, в якій є для нас такі незрозумілі відносини, то старе королівство **Мінанґ Карбав,** що давно було дуже велике і могуче. Нині ця територія належить до Голяндії (голяндсько-індійська ґубернія Суматри). Займає простір яких 40 тисяч кв. кільометрів. Має майже 1,500.000 мешканців.

Брунатний рай! Коли з побережа острова переїздити зубатою залізницею через стрімкі, вульканічні пасма гір Барісан і доїхати до райськи гарної верховини Паданґ, видно право-і лівобіч залізничої линви всюди деревляні доми, дуже великі і солідно побудовані. Богато з них прикрашені гарною, коліровою деревляною різьбою. Але в тих домах не жиють поодинокі родини; **ці доми то радше справжні родинні касарні, в яких жиють десятками спокійно старі і молоді, одружені і неодружені мужчини і жінки. А всі вони походять від одної і тої самої бабки, прабабки або прародительки.** Цілі десятки літ роблено заходи „вцивілізувати" тих людей, та не вдалося.

Згідно з прастарим звичаєм молоді дівчата після одружіння жиють далі в домі своєї матери. Отже вони не кидають матька-матери (так як це у нас буває), щоби пійти із своїм милим. Так само молодий чоловік: він працює виключно для свого матірного дому. Лише після заходу сонця і скільки разів хоче відвідує чоловік дім своєї жінки і тещі. Коли прийшли на світ діти, то вони виховуються в домі матери і вони зовсім не журяться цим, хто їх батько. Коли число дітей збільшається і родинна касарня стається за малою, добудовують. Кожду будову пізнати по двох гострих закінченнях у формі рога, що вистають понад крівлею. Коли дальша будова, себто продовжування будинку являється невідповідною, то будують новий один, зглядно два нові будинки.

Господинею всіх домів є все спільна мати або жиюча прародителька жиючих у тих домах мешканців. Але і цей рай є дуже близький землі: хоч ці брунатні люде дуже згідливі, то між стільки мешканцями дому час до часу бувають і суперечки. Тому на основі старого звичаєвого права (що зветься „адат") кожда стара мати може іменувати своїм заступником свого найстаршого брата або найстаршого сина своєї найстаршої дочки. Такий заступник, зглядно заступниця, називається „мамак".

Малайці країни Мінанґ Карбав від найдавніших часів придержуються з подиву гідним порядком згаданого суспільного, а радше споріднeного співжиття. Тому увесь їх нарід можна легко і певно звести до 5 родин, що прийшли сюди мабуть із півночі. Потомство кождої такої родини творить для себе правну спільноту, „зуку". Співжиття, яке вважається посвояченим лише по матері, зглядно по жіночому боці, а не по батькові (як у нас), виглядає нам на перший погляд неприродним, а навіть смішним. А в дійсности такий суспільний порядок, оснований на матірному праві (матріярхаті), спочиває на сильнішій правній основі, ніж суспільний порядок, оснований (як у нас) на батьківськім праві (патріярхаті). Бож нема ніколи найменшого сумніву, хто є матірю дитини, коли батько може бути незнаний і нераз з тої причини повстають фатальні сумніви.

Це старе звичаєве право країни Мінанґ-Карбав, зване „адат", є теж добре обдумане у відношенні до права власности. Тому, що чоловік і жінка лишаються до смерти в домі матери і не мають інших свояків крім матери, то і вся їх робота мусить іти в користь матірного дому. Але й матірний дім має так дбати про них, а матірний дім по жінці також про всі народжені нею діти. Батько не може своїм дітям лишити ніякого спадку. Може лише подарувати їм гроші і вартісні предмети, які заробив надзвичайною роботою. Все нерухоме майно є власністю родини або громади. Виключною родинною власністю є всі рухомі вартісні предмети, які полишив у спадку нежиючий уже член родини.

Мандрівники, що жили довгі літа серед Маляйців Мінанґ-Карбав, ніколи не чули про ніяку крадіж, ані не бачили ніколи її. Таксамо не знають Маляйці, що то значить ходити за прошеним хлібом. То добре збудовані, добрі і не дурні люде, але бояться праці. Країна, в якій живуть, то справжній рай. І мусить теж бути **раєм для тещ.** В цілому світі не втішаються тещі таким пошанівком, як тут.

Цікавий припадок.

Чотиролітній хлопчик проковтнув скляне око бабусі. Ніхто цього не запримітив, але як дитина стала жалітися на болі в жолудку, післали по лікаря. Лікар став обертати хлопцем на всі боки, масувати його жолудок — а нараз скрикнув перелякано:

— Боже, а це що!? Із хлопчини хтось заглядає!

ГОСТІ.

Переклав з російської мови С. Фодчук.

Розуміється, нема про що говорити. Гості тепер бувають якісь ненормальні. Через цілий час треба їм дивитися на пальці. Щоби питомий плащ убрав, і щоби чужої баранкової шапки не всадив собі на лоб.

Їду нехай собі уже беруть. Лише пощо завивають у серветку? То вже не потрібно. Коли не пильнується, то готові гості по двох приняттях забрати з дому все майно. Разом з ліжками.

Таких тепер маємо гостей!

У звязку зі страхом перед гістьми сталася в моїх знайомих — підчас послідніх свят — ціла геца. Запрошено на свячене пятнацятьох найріжнородніших гостей. Були там дами й не дами. Пяниці й не пяниці.

Забава була знаменита.

На саме їдло впаковано сім рублів. Пиття складкове. Два й пів „блята" від особи. Дами безплатно. Хоч, між нами, вважаю то за нерозум. Деякі дами так „голять" горівку, що кожному мущині моглиб дати сто „фор".

Не будемо входити в ті подробиці й розстроювати нерви. То належить до господарів. Ліпше бачать.

Господарів було трох. Супружжа Зефірови й старик, батько жінки, Євдокимич. Спеціяльно його може, знаєте, запросили, щоби давав позір на гостей.

— У трійку — кажуть — знаменито можемо припильнувати гостей. Кожного гостя будемо мати на оці.

Зачали вважати. Перший утік Євдокимич. Старовина, дай йому Боже здоровля й щастя й щасливу старість, на протязі пятьох хвиль так обжерся, що ані бе, ані ме.

Сидить, сліпками перевертає й щось там муркотить.

Господар, Зефіров, дуже упиттям вітця перенявся, згризся й сам почав лазити по кімнаті, дивитися, щоби ніхто нічого не теє.

Коло дванацятої однак, через велику гризоту, мав уже сам досить.

І хропів собі на очах усіх, у столовій біля вікна.

Показалося відтак, що завіяло йому пику і через три тижні лазив з флюксією.

Гості, наївшися досить, почали бавитися в товариські забави.

У котика й мишку, в хованку.

Підчас забави у хованку відчиняють двері, до покою входить бліда, як смерть, мадам Зефірова й каже:

— Правдивий скандал. Доперва що викрутив хтось з кімнати електричну жарівку з силою 25 свічок.

Не можна, каже по простому, пускати гостей до убікації.

Повстав галас, метушня. Старий Євдокимич, розуміється, нагло протверезів. Почав денервуватися й напастувати гостей.

Дами, розуміється, пищать і не даються обшукувати.

— Остаточно — кажуть — обшукуй собі мужчин.

Мужчини кажуть:

— Нехай перепровадить загальну ресізію.

Замкнено двері. Уладжено ревізію. Гості по черзі самі перевертали свої кишені, відпинали блюзи й сподні, стягали чолоти. Однак нічого компромітуючого, крім пару канапок, пів пляшки мадейри, двох невеликих килішків і одної карафки — не знайдено.

Господиня, мадам Зефірова, почала горяче оправдуватись — у запалі, каже, кинула підозріння на таке дібране товариство. і дала вираз здогадам: могло трапитися, що хтось посторонній вступив до убікації і відкрутив жарівку.

Настрій змінився. Ніхто не хотів уже грати в котика й мишку, танці в супроводі балалайки також не клеїлися й гості почали тихенько виноситися.

А з раня, коли господар протер очі, все остаточно вияснилося. Показалося, що господар зі страху, щоби хтось з підхмелених гостей не звудив лямпки, відкрутив її і всунув до бічної кишені. Там вона збилася. Господар стиснув її надто сильно, коли заснув на вікні.

*) Михайло Зощенко вродився в 1895 р. у Полтаві. Батько його був мистець-маляр. По скінченню ґімназії записався на петербурський університет. Студії не скінчив, бо в р. 1915 пішов як доброволець на фронт. Був ранений і троєний ґазами. Осягнув степень штабового сотника. У 1918 р. служив у червоній армії, а по демобілізації віддався літературі. Належить він до найбільш популярних і люблених сучасних новелістів Росії. У своїх писаннях відслонює через сміх сучасне життя-буття російського народу. — С. Ф.

НАЙСТРАШНІША ОТРУЯ В СВІТІ

Отруї відгравали найстрашнішу ролю в криміналістичній історії. Безчислених злочинів доконано тою страшною зброєю. Давніше, коли хемія стояла ще на низькому ступіні розвитку, тяжко було пізнати причину вбивства або самовбивства. Богато розяснили тут досліди славного токсікольоґа (знавця отруй) проф. Люї Левіна. Цей вчений доказав, що „знані у всесвітній історії отруїння доконувано при помочи **арсену й аршеником". Папа Олександер VI.** і його син **Цезар** занедужали рівночасно на банкеті в огородах кардинала Корнето. Кілька **днів лежали в страшній горячці.** Папа помер. Найдостовірніші повідомлення сучасників згоджуються лише щодо цього, що ця недуга була наслідком отруї, яку Цезар всипав до фляшки з вином, щоби втроїти кардинала Корнето. Через помилку або може підчаший нарочно перемінив і вони й самі напилися затроєного вина, але й кардинал напився того вина. Проф. Левін доказує, що всі ознаки недуги, які подавано про смерть папи, вказують на отроєння арсеном. Навіть це доказує отроєння арсеном, що сучасники подавали, будьто би папа помер на малярію, бо затроєнню аршеником товаришать обяви пропасниці, дуже похожі на малярію. Тому можна зовсім певно сказати, що папа Олександер VI. і його син затроїлися арсеном. Отрую цю принесла Катерина Медічі до Франції. Ця королева мала „платного отруйника", який на її приказ усував нелюбих їй людей. У Венецькій републиці отроєння арсеном були також на денному порядку. Ділання тої отруї дуже ріжнородне і похоже на богато ріжних недуг, тому тяжко ствердити його. Вже й маленька скількість арсену спричинює смерть. В історії знані є отруї „Реквіескат ін паце" (якою король Филип II. велів отруїти свого сина Дон Карльоса), ріжні „Аква Тоффана", „О мірабль", якою труїла славна отруйниця Маркіза Брінвіліє на дворі Людвика XIV. — а всі ці отруї містили в собі арсен. За Людвика XIV. отроєння дуже поширилися , були, і найстрашніші кари не вснлі були відстращити уживати арсену. **Передовсім жінки послугувалися тою отруєю.** І так одна жінка в 1680-ому році отруїла 4 чоловіків, 4 пасербів і 5 инших людей — „мишачою отруєю". Отруйниця Ґотфрід (яку покарано смертю в 1831 році) вбила аршеником 15 людей, а 15 намагалася отруїти. Инша славна отруйниця, фон дер Лінден, на протязі 14 літ (від 1869 до 1883 року) отруїла аршеником 23 людей, а 50 намагалася отруїти. В нових часах отроєння аршеником множаться чимраз більше, хоч тяжко роздобути аршеник і хоч наука поступила так значно, що отроєння аршеником можна доказати в трупі і після кількадесятьох літ.

Є КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".